

A. I. JELIZAROVA

VLADIMIR ILJITŠ
KANSANKOMISSAARIEN NEUVOSTOSSA

(Muistelmasioui)

Vladimir Iljitšin työ Kansankomissaarien Neuvoston puheenjohtajana oli voimia ja ponnistuksia vaativaa. Alkuvuosina vallankumouksen jälkeen hän hoiti aina itse puheenjohtajan tehtävät, ja istuntoja pidettiin tavallisesti joka päivä ja ne alkoivat kuudelta, harvemmin seitsemältä ja jatkuivat kello 10—11 illalla. Pientä Kansankomissaarien Neuvostoa ei silloin vielä ollut olemassa. Kaikki asiat käsiteltiin Suuressa Kansankomissaarien Neuvostossa. Ja kuinka monenlaisia kysymyksiä niinä vuosina tulikaan käsiteltyä, kun kansalais sodan rintamat silpoivat maataamme ja valtiokoneistoa vasta rakennettiin! Vuosina 1917 ja 1918 Kansankomissaarien Neuvoston istunnoissa oli melkein vakituisesti läsnä mieheni, M. T. Jelizarov. Hän toimi silloin kulkulaitoksen ja myöhemmin vakuutusasiain kansankomissaarina. Mieheni kertoi näistä kokouksista. Vuosina 1918, 1919 ja 1920 minäkin kävin usein noissa istunnoissa. Se oli aikaa, jolloin Valistusasiain kansankomissariaatti laajensi toiminta-alaansa kaikkia ja kaikenlaisia, ei ainoastaan koululaitoksia, vaan myös kaikkia muita, lapsia yhdistäviä ja heidän etujaan valvovia laitoksia käsittäväksi toiminnaksi. Muun muassa Valistusasiain kansankomissariaatti vaati luovutettavaksi valvontaansa kaikki lastensuojelulaitokset ja entiset lastenkodit Sosiaalihuollon kansankomissariaatilta, johon me, Sosiaalihuollon kansankomissariaatin työntekijät emme olleet suostuvaisia todistellen kantaamme sillä, että Valistusasiain kansankomissariaatilla oli riittävästi tehtäviä kaikkien ikäluokkien opettamisessa, alkaen lastentarhoista ja päätyen yliopistoon, ja opettajien valmentamisessa kaikkia näitä laitoksia varten. Me todistelimme, ettei Valistusasiain kansankomissariaatti suoriutuisi niistä lisätehtävistä, joita Sosiaalihuollon kansankomissariaatti suoritti lastenkotien perustamiseksi orpolapsille, heidän huolta-

misekseen ja kasvattamiseen. Ja meidän kantamme osoittautui oikeaksi: jo parin vuoden kuluttua monet Valistusasiain kansankomissariaatin valvontaan siirtyneistä eri hallintojen lastenlaitoksista alkoivat siirtyä noille hallinnoille takaisin; lastenkotien järjestäminen oli joutunut melko lailla retuperälle.

Tämän asian käsittely suoritettiin Kansankomissaarien Neuvostossa. Siellä käsiteltiin niinikään kysymyksiä huollottomista lapsista, niinsanotuista alaikäisistä rikollisista, vietiin läpi päätöksiä lasten rankaisutuomioiden poistamisesta ja alaikäisten sijoittamisesta kasvatustaloksiin eikä vankiloihin. Tässä asiassa meillä syntyi väittely Erikoiskomitean kanssa. Mieleeni muistuu eräs sellainen istunto, jossa oli läsnä F. E. Dzierżynski. Lastensuojeluosaston taholta — vankiloiden tarkastuksen tulosten perusteella — esitettiin kysymys alaikäisten vapauttamisesta, vankilatuomion ehdoista, ikärajan muuttamisesta 18 vuodeksi, jota nuoremmille vankilatuomio vaihdetaan kasvatustaloksessa-oloksi. Kansankomissaarien Neuvosto ratkaisi silloin tämän kysymyksen meidän eduksemme.

Muun lisäksi kaikkien hallintojen välillä käytiin väittelyjä rakennuksista ja valtuuksien rajoista. Valtion johtaminen oli kaikille uusi ja vaikea tehtävä. Ei ollut helppoa sijoittautua oikein, jokaisen omalle paikalleen. Mitä erilaisimmat toimialat olivat kosketuksissa, kiilautuivat toisiinsa, ja alussa kaikki pyrkivät valloittamaan kovin laajoja työaloja osaamatta jaoitella, eritellä velvollisuuksiaan... Kuinka paljon tapahtuikaan siirtoja, uudelleen nimittämisiä, rajankäyntejä eri alojen välillä, ja sitten taas uutta jaoitelua!

Istunnot olivat useinkin hyvin kiihkeitä ja päiväjärjestys laaja. Kaikki toverit, joiden asiat oli otettu päiväjärjestykseen, tulivat papereineen, asiakirjoineen, tuoden omat erikoisalantuntijat mukanaan istuntoon. Kysymyksensä käsittelyä odotellessa he poistuivat tupakoimaan tai keskustelemaan toiseen huoneeseen, tai jos he olivat salissa, niin selailivat papereitaan tai istuivat kuuntelematta selostusten ja puheiden sisältöä, kun se ei kiinnostanut heitä. Yksin Iljitšin — puheenjohtajan oli kuunneltava kaikki, syvennyttävä asiantytimeen, annettava puheenvuoroja tai lyhennettävä puheenpitoa, löydettyä sopivin ratkaisu useinkin hyvin monimutkaisten väittelyjen sekamelskassa tai tunteiden purkauksessa. Häneltä vaadittiin silloin kaikkien alojen erikoistuntemusta.

Muistan, kun erään kerran Kansankomissaarien Neuvoston päiväjärjestyksessä muiden asiain ohella oli kysymys „pienistä vuodista”. Minä ja mieheni M. T. Jelizarov olimme sinä päivänä läsnä istunnossa. Mark Timofejevits, joka aina pahoitteli Vladimir Iljitšin suurta ylikuormitusta, oli sinä päivänä erittäin suuttunut. „Eikö nyt edes sellaista asiaa kuin kysymys pienistä

vuodista voida ratkaista sälyttämättä sitä Iljitšille?! Eikö nyt noin vähäpätöistä kysymystä voida ilman häntä ratkaista?” — ihmetteli hän. Mutta kysymystä ei poistettu päiväjärjestyksestä: eräs toveri nousi vuorollaan paikaltaan ja alkoi selostaa. Hän puhui jotain nopeasti ja katkonaisesti, kiirehtien sanomaan ajatuksensa. Salissa vallitsi täysi hiljaisuus kuten aina, mutta oli aivan silminnähettävää, että vain harvat kuuntelivat... Iljitšin vain täytyi tätäkin asiaa kuunnella yhtä tarkkaavaisesti, ajattelin silmäillen hiljennettyä salia, jossa oli jo tukala olla ja kuulijakunnan kasvoilla näkyi väsymyksen leima.

Sillä hetkellä Vladimir Iljitšin työhuoneesta, hänen selkänsä takaa, astui saliin J. M. Sverdlov kädessään sähkösanoma ja pysähdyttyään ojensi sen Vladimir Iljitšille. Samalla he puhelivat kaikesta päätellen hyvin tärkeästä asiasta.

„No niin, nyt tuota selostusta pienistä vuodista ei ainakaan enää kukaan kuuntele”, välähti mielessäni. Selostaja vain jatkoi puhettaan. Mutta sitten Vladimir Iljitš, joka näytti kokonaan syventyneen keskusteluun J. M. Sverdlovin kanssa, yhtäkkiä käänsi päätään ja kohotettuaan sormensa keskeytti selostuksen eräässä kohdassa. Selostaja alkoi heti selitellä ja korjailla erehdystään. „Vladimir Iljitš kuunteli kuitenkin sähkeestä huolimatta, siis hän seurasi selostuksen sisältöä”, — ajattelin katsellessani ihmeissäni hänen kalvenneita keskittyneitä kasvojaan. Salissa myös jotkut liikahelivät; näin ihmettelyä myös joidenkin muiden läsnäolijain katseissa. Alettiin keskustelu. Kysymys pääsi loppuunsa. Hyväksyttiin jonkinlainen päätös. Siirryttiin päiväjärjestyksen seuraavaan kohtaan.

Poistuimme Mark Timofejevitšin kanssa „vuota”-kysymyksen tyrmistämänä, ja sen jälkeen tämä asia sai mielessäni aivan kielteisen merkityksen. Noilla sanoilla „pienet vuodat” merkitsin kaikki ne pienet erilliset kysymykset, jotka kaikilla aloilla suurten, yleisvaltiollisen merkityksen omaavien kysymysten lisäksi eivät tulleet ratkaistuiksi ilman Vladimir Iljitšin apua, vaan niinkään lankesivat hänen harteilleen. Ja saatuamme kutsun Kansankomissaarien Neuvostoon sanoimme mieheni kanssa usein: „Taas on kysymys pienistä vuodista”. Eikä Vladimir Iljitš yleensä milloinkaan rajoittunut ainoastaan kyseisen istunnon kulkuun, vaan joko puhutteli sihteeriä vaatien erilaisia tietoja tai asiapapereita ja kuunnellen samalla selostusta tai puheita tai lähetti tovereille saliin kirjelappusia sellaisista kysymyksistä, jotka eivät olleet missään yhteydessä käsiteltävään asiaan, vastaili tovereiden lähettämiin samanlaisiin lappuihin. Jotkut toverit, joilla ei ollut jonain iltana asioita Kansankomissaarien Neuvoston istunnossa, tulivatkin vain sitä varten, jotta olisivat voineet vaihtaa sanan pari Iljitšin kanssa siitä tai toisesta asiasta. Kaikki se oli lisäkuormituksena Iljitšille, ja sittemmin,

kun hän sairastui, lääkärit huomauttivat, että erittäin vahingollista oli se, että hän piti yhden istunnon aikana määrällisesti oikeastaan kaksi tahi kolmekin. Pieniä vuotia koskevassa kysymyksessä se ilmeni selvimmin.

Minäkin joskus keskustelin sellaisten lappusten avulla. Muistan tapauksia, jolloin Iljitš itse pyysi minua: „Muistuta siitä minulle Kansankomissaarien Neuvostossa” tahi: „Otan selvää ja Kansankomissaarien Neuvostossa sanon sinulle”. Erään sellaisen kirjelapun, joka on yleensä mielenkiintoinen ja jonka siksi olen säilyttänytkin ja esitän tässä, hän kirjoitti eräästä minua silloin erikoisesti kiinnostaneesta asiasta, josta meillä hänen kanssaan oli ollut aikaisemmin puhetta. Asia koski apulaistani Lastensuojeluosastossa.

Se tapahtui syksyllä 1920. Kansankomissaarien Neuvoston päätöksellä johtamani osasto siirrettiin Sosiaalihuollon kansankomissariaatista Valistusasiain kansankomissariaattiin. En rojennut heti siirtyä osastoineni; pelkäsin, etten pääse työssä yhteisymmärrykseen Valistusasiain kansankomissariaatissa, sillä minun näkökantani ei lyönyt kaikessa yhteen tämän kansankomissariaatin kannanottojen kanssa; erikoisesti vaikutti se, kun sijaisekseni työtoverini asemesta nimitettiin täysin tuntematon henkilö Valistusasiain kansankomissariaatista. Vladimir Iljitš kehotti minua yrittämään, ja ellei yritykseni onnistuisi enkä pääsisi työssä yhteisymmärrykseen tämän sijaisen kanssa, silloin olisi syytä toimia tuon sijaisen vaihtamiseksi.

Työstä ei todellakaan tullut mitään. Entisen yhtenäisyyden asemesta syntyi kahnausta, eripuraisuuksia, esille tuli pikku-maista närkästyneisyyttä ja suhteetonta omahyväisyyttä, ja työskentely kävi kerrassaan mahdottomaksi. Kerroin näistä kokeiluistani Vladimir Iljitšille, ja niinpä hän, huomattuaan kuten hänestä näytti vapaamman hetken istunnon kulussa, tuli salin halki luokseni varovasti, häiritsemättä kokousta ja antoi minulle seuraavan kirjelapun:

„Johtamisen peruseriaate, joka on VKP:n ja keskusneuvostolinten kaikkien päätösten hengen mukainen, on se, että määrätty henkilö vastaa kokonaisuudessaan jostain määrätystä työstä.

Minä johdan (sen ja sen ajan), minä vastaan. Minua häiritsee henkilö X, vaikka hän ei olekaan vastuuvollinen, vaikka hän ei olekaan johtaja.

Se on riitaa. Se on sotkua. Se on vastuunalaiseen työhön *kelpaamattoman* henkilön sekaantumista hänelle kuulumattomaan asiaan. Vaadin hänen *poistamistaan*”¹.

¹ V. I. Lenin, Teokset, XXIX osa, 3. painos, s. 329.— Toim.

Tämä kirjelappu ilmaisee erikoisen kirkkaasti Vladimir Iljitšin esityksille ominaisessa suppeassa, tarkoin määrättyssä muodossa hänen vakaumuksensa henkilökohtaisen vastuuvollisuuden välttämättömyydestä kaikkien asiain hoidossa, ja siksipä sen merkitys säilyy myös muissa olosuhteissa ja muina aikoina, ja sen vuoksi esitänkin sen tässä. Mitä taas tulee mainittuun tapaukseen, niin saamani tuki voimisti suuresti tarmokkuuttani toimia välttämättömien työolojen järjestämiseksi, ja onnistuinkin silloin saavuttamaan myönteisen tuloksen.

